

Yleinen lausunto

1. Yleistä

Elämme keskellä kuudetta joukkosukupuuttoaaltoa ja ympäristökriisiä. Pölyttäjät ovat korvaamattoman tärkeä ja monimuotoinen ryhmä, joka ylläpitää valtavaa määrää ekosysteemien toimintoja. Pölyttäjät kytkeytyvät olennaisesti koko elonkirjon kohtaloon ja pölyttäjien suojeleminen onkin erittäin kokonaisvaltaisella tavalla kauaskantoista ja ennaltaehkäisevää luonnonsuojelua, terveydenhuoltoa, huoltovarmuuden turvaamista ja niin edelleen. On oikein hyvä, että Suomen valtio ottaa pölyttäjät vakavasti, ja kansallisen pölyttjästrategian laatiminen on tarpeellinen askel.

Ympäristökriisin ja sukupuuttoaalton taustalla on suurelta osin ylikulutus, jota Suomessakin tapahtuu mitä suurimmassa määrin. Tällä ylikulutuksella on suuria vaikutuksia pölyttäjiin paitsi Suomessa, myös muualla maailmassa, ja Suomella on kansainvälisiä velvoitteita puuttua näihin vaikutuksiin. Strategia määrittelee itse itsensä kokonaisvaltaiseksi, mikä on tervetullut pyrkimys, mutta tämä näkökulma on jäänyt siitä kokonaisvaltaisuudesta puuttumaan, mikä olennaisesti heikentää strategiaa ja sen yhdenmukaisuutta Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Pölyttjästrategian luonnoksen yleiset tavoitteet ovat muilta osin kunnianhimoisia, mikä on mielestämme erittäin tervetullutta. Luonnoksen suurimmat puutteet ovatkin strategian toteutuksessa ja toimenpidesuunnitelmassa, joka ei kaikilta osin heijastele tarvittavaa kriisitietoisuutta.

Strategian toteutuksen selkeät askeleet eteenpäin jäävät epämääräisiksi, sillä listatut tavoitteet ovat lähes säännönmukaisesti yleisluontoisia, eivät määrällisiä ("lisätään", "kehitetään", "turvataan" jne.). Koska luonnos käsittää strategian toimenpidesuunnitelman, odotamme, että epämääräiset käsitteet avataan selkeiksi välitavoitteiksi niin pitkälti kuin mahdollista.

Toteutuksen keinovalikoima on monipuolinen, mutta kunnianhimoisiin tavoitteisiin nähden keinot ovat yllättävän pehmeitä.

Toimenpidesuunnitelmassa ei mainita esimerkiksi lainsäädännöllä vaikuttamista lainkaan, ja sääntelyn tiukentaminen vain parissa kohdassa. Vaikuttaa siltä, että strategian toteutus perustuu laajalti odotuksiin eri toimijoiden hyvästä tahdosta, ja epäselväksi jää, onko toimenpidesuunnitelma millään tavalla sitova kenenkään osalta. Tämä herättää syvän huolen

strategian toteutumisesta ja siitä, että eri toimijoiden on liian helppo väistellä vastuuta asiasta.

Strategian toimeenpanon resursointi jää myös todella suurelta osin auki, mikä on osin ymmärrettävää. Rahoituksen jatkotarkastelusta ei kuitenkaan myöskään ole tarkempaa mainintaa. Jääkö se koordinaatiohankkeen toimeksi? Suoraa mainintaa tästä ei löydy. Kun kaikille toimille ei esitetä kustannusarvioita, on vaarana, että niiden rahoitus jää pysyvästi ilmaan, eikä mitään tapahdu.

Arvostamme suurta panosta, joka on laitettu taustaselvityksen huolelliseen laatimiseen; se antaa hyvän pohjan strategian arvioimiseen ja on varmasti ollut keskeinen apu strategian laadinnassa. Myös itse strategiaa on kaikkine puutteineenkin suunniteltu varsin monesta näkökulmasta, mikä on aina hyvä. Erityisesti esitys pölyttäjäseurannan järjestämiseksi on taustoitettu kiitettävän huolellisesti.

2. Tarkemmin Suomen kansainvälisistä velvoitteista

YK:n biodiversiteettisopimuksen vaatimusten mukaisesti Suomi on velvollinen suojelemaan sekä kasvien että niitä pölyttävien eläinten biodiversiteettiä ja edistämään niiden kestäväää käyttöä myös rajojensa ulkopuolella siten kuin Suomen lainsäädännöllä tai hallinnolla on vaikutusta prosesseihin tai toimintoihin jotka aiheuttavat pölytyksen kohteena olevien kasvien tai niitä pölyttävien eläinten biodiversiteetille merkitseviä kielteisiä vaikutuksia.

Suomi on näiltä osin velvoitettu sääntelemään, hoitamaan tai hallinnoimaan lainsäädäntönsä vaikutuspiirissä olevia prosesseja tai toimintoja, jotka aiheuttavat pölytyksen kohteena olevien kasvien tai niitä pölyttävien eläinten biodiversiteetille merkitseviä kielteisiä vaikutuksia, varmistaakseen etteivät sen "lainsäädännön tai kontrollin piirissä olevat toiminnot aiheuta vahinkoa muiden valtioiden ympäristölle". (CBD 1994, artikkelit 3, 4 (b), 7 (c) ja 8 (l))

Tällaisia prosesseja ja toimintoja, joita Suomi on velvollinen sääntelemään tai hallinnoimaan tavalla joka estää niitä aiheuttamasta kielteisiä vaikutuksia eri puolilla maailmaa pölyttyvien kasvien tai niitä pölyttävien eläinten biodiversiteetille ovat mm. sellainen Suomessa tapahtuva kulutus ja tuotanto sekä sellainen Suomessa toimivien yhtiöiden toiminta muissa maissa, joka aiheuttaa tai vaatii pölyttäjien tai pölytettävien kasvien elinalueiden maiden, metsien, vesien, ym. ekosysteemien käyttämistä sellaisiin tarkoituksiin, jotka heikentävät niiden ehtoja.

Tällaista pölyttäjien tai pölytettävien kasvien ehtoja heikentävää niiden elinalueiden maiden, metsien, vesien, ym. ekosysteemien käyttämistä ovat

esimerkiksi sellaiset kulutuksemme, tuotantomme tai Suomessakin toimivien yhtiöiden toimien vaikutukset muualla maailmassa, jotka aiheuttavat pölyttäjien tai pölytettävien kasvien elinalueilla:

- niiden elinalueiden maan käyttöä muihin tarkoituksiin,
- tuholaismyrkkujen, lannoitteiden, ym. maatalouden tai teollisuuden kemikaalien lisääntymistä ekosysteemeissä,
- monokulttuurien tai vieraslajien leviämistä (esimerkiksi selluplantaasien johdosta),
- pölyttäjien elinalueiden ekosysteemien pirstoutumista,
- ilmastonmuutoksen tai ilmansaasteiden lisääntymistä. (CBD 2018, paragrafi 10)

Tämänkaltaisia vaikutuksia on varsin monilla suomalaisten elämään kytkeytyvillä prosesseilla ja toiminnoilla. Siinä määrin kuin Suomi pystyy niihin lainsäädännöllään tai hallinnollaan vaikuttamaan, sen tulee säännellä ja hallinnoida niitä prosesseja ja toimintoja, joilla on tällaisia vaikutuksia muissa maissa, edistääkseen tavoitetta "*conservation and sustainable use of pollinators at the [...] global levels, and to promote their integration into sectoral and cross-sectoral plans, programmes and strategies.*" (CBD 2018, Element 1, Operational objective)

Suomen tulee siten toimia palauttaakseen tällaisia pölyttäjien elinalueita sellaisiin alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen käyttöihin, jossa pölyttäjien elinalueiden biodiversiteetti on eri puolilla maailmaa uusiutunut ja säilynyt niin kauan kuin sitä ei ole otettu globaalien ylikulutuksemme käyttöön, tavoitteena "suojella ja edistää alkuperäiskansojen ja muuta perinteistä tietoa, innovaatioita ja käytäntöjä suhteessa pölyttäjiin ja pölytykseen" sekä maa- ja metsätalouden hallintaa, joka mahdollistaa tämän pölyttäjien suojelun ja kestävästä käytön. (CBD 2018, Element 1, A.1.3.1 ja A.1.3.2)

Suomessa toimivien yhtiöiden toimintaa on säänneltävä siten, että ne myös toimissaan muissa maissa kunnioittavat pölyttäjien toiminnan ei-kaupallisia arvoja ja huomioivat pölytyskyvyn säilyttämisen ja häviämisen kustannukset sekä omaksuvat pölyttäjiä ja niiden toiminnan ihmisenkin elinehdoille korvaamattoman tärkeitä tuloksia ylläpitävät toimintakäytännöt. (CBD 2018, Element 3, A.3.3.1, A.3.3.2 ja A.3.3.4)

3. Yksityiskohtaisempia huomioita strategian sisällöstä:

Strategiasta ei selviä, pyritäänkö esimerkiksi maanviljelijöiden kannustimia muuttamaan mitenkään. Tuetaanko heitä pölyttäjätyössä riittävästi oikeudenmukaisen siirtymän hengessä, vai jätetäänkö vastuu ja kustannukset toimista viljelijöiden omille harteille? Saman tarkastelun voi kohdistaa myös muihin toimijoihin, ja oikeudenmukainen siirtymä olisi tässä tarpeellinen lähestymistapa.

Maankäyttö mainitaan keskeiseksi tekijäksi pölyttäjien kohtalon kannalta, mutta silti siihen liitettyjä avaintoimijoita on jätetty käytännössä toimenpiteiden ulkopuolelle. Esimerkiksi Puolustusvoimien ja seurakuntien omistamien maa-alueiden käytöstä ei konkreettialueen tasolla puhuta mitään ja suuria metsäyhtiöitä vaikuttavat koskevan lähinnä tiedonjakamiseen keskittyvät toimet.

Siitäkin huolimatta, että suoluonnossa tavataan aivan omanlaisensa pölyttäjien kirjo, ovat soiden pölyttäjät jääneet toimenpiteistä käytännössä kokonaan pois, ja tunturialueetkin mainitaan erikseen vain seurannan yhteydessä. Näiden erityisten ekosysteemien pölyttäjät on sisällytettävä strategiaan ja varmistettava, että konkreettiset suojelutoimet koskevat myös niitä. Tällä hetkellä ne näyttäisivät jäävän täysin oman onnensa nojaan, vaikka niiden merkitys strategiassa tunnustetaan.

Valosaaste on tunnistettu pölyttäjiin monin tavoin vaikuttavana häiriötekijänä sekä taustaselvityksessä että strategiassa, mutta mikään toimenpide ei näytä tarttuvan siihen (olkoonkin, että toimenpiteen 2.d voi käsittää kattavan myös valosaasteen).

On hämmentävää, että pölyttäjien tarhaaminen nähdään strategiassa erityisesti hyvänä ja edistettävänä asiana, vaikka taustaselvityksessä korostetaan siihen liittyviä riskejä (mm. luvut 5.2, 7.3, 7.4, 11.1). Meidän mielestämme on tärkeämpää keskittyä riskien minimoimiseen ja tarhauksen turvallisuuden varmistamiseen kuin tarhauksen edistämiseen. Kuten strategiassa todetaan, tarhamehiläiset eivät voi korvata luonnonvaraisia pölyttäjiä, vaan täydentävät luonnonvaraista pölytystä tietyissä maatalousympäristöissä. On kuitenkin myönteistä, että strategiassa esitetään pölyttäjien tarhaamisen riskien tutkimusta ja edes jonkinlaisia pyrkimyksiä hillitä niitä.

4. Pari sanavalintoihin liittyvää huomiota

Strategiassa hämärtyy, milloin sanalla "pölytyspalvelu" tarkoitetaan kaikkien pölyttäjien kaikille eläinpölytteisille kasveille tarjoamaa ekosysteemipalvelua, milloin taas hyönteistarhaajien maanviljelijöille tarjoamaa pölyttäjävuokrausta.

Tämä on ongelmallista etenkin toimenpidekokonaisuuden 3 osalta, mutta hankaloittaa tekstin ymmärrettävyyttä ja selkeyttä ylipäänsä.

Ihmisten ja luonnon vastakkainasettelun sijaan on perustellumpaa puhua ihmisistä ja muusta luonnosta (sivuilla 11 ja 19).

5. Lopuksi

On erinomaista, että pölyttjästrategia on nyt tekeillä, ja tärkeää, että sitä päästään pian toteuttamaan. On kuitenkin varmistettava, että strategian sisältö riittää sen tavoitteiden toteuttamiseen, ja että strategian tavoitteet itsessään vastaavat Suomen kansainvälisiä velvoitteita. Erityisen tärkeänä näemme, että strategiaa korjataan seuraavilta osin:

- strategian kokonaisvaltaisessa otteessa huomioidaan ylikulutus pölyttäjiä uhkaavien tekijöiden taustalla ja puututaan siihen
- strategiassa konkreettisesti huomioidaan Suomen kansainväliset velvoitteet hillitä pölyttäjiin kohdistuvia uhkia myös maan rajojen ulkopuolella (ks. kohta 2 edellä)
- tavoitteita konkretisoidaan ja soveltuvilta osin asetetaan määrällisiä tavoitteita
- strategian toimeenpanon seuraavat askeleet ja vastuut määritellään tarkemmin
- toimenpiteiden vaatimien resurssien arviointi joko tehdään kattavammin itse strategiassa tai esitetään järjestettäväksi muilla tavoin
- tavoitteiden sitovuutta selkeytetään ja oikeudenmukaisen siirtymän näkökulma pidetään esillä vastuiden tarkastelussa

Näin pölyttjästrategiasta saadaan parempi, toimivampi ja tavoitteensa todennäköisemmin saavuttava. Turvaamalla pölyttäjien tulevaisuuden turvaamme samalla muitakin korvaamattoman arvokkaita asioita sekä ihmiskunnalle että muulle luonnolle, ja mitä pikemmin pääsemme vauhtiin, sen parempi.

6. Viitteet

CBD 1994: Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus CBD (valtiosopimus 78/1994)

CBD 2018: CBD:n alainen vuosia 2018-2030 koskeva toimintasuunnitelma pölyttäjien suojelusta ja kestävästä käytöstä (CBD/COP/DEC/14/6)

Lukukohtaiset lausunnot

Luku 1

-

Luku 2

Lukua 2 koskevat huomiot löytyvät yleisestä lausunnosta.

Luku 3

Alla on täsmällisempiä huomioita ehdotettuihin toimenpiteisiin.

Teema-alue 1

Yleisesti ottaen teema-alueen ehdotukset ovat erittäin tervetulleita, mutta niitä vaivaa konkretian puute erityisesti tavoitteiden osalta. Mikä määrä vaikkapa elinympäristöjen hoidon ja kunnostamisen lisäystä olisi riittävää, jotta strategian tavoitteisiin päästäisiin? Tätä on tietenkin mahdotonta arvioida tarkasti, mutta jotakin konkreettisempaa tarvittaisiin lähes jokaiseen kohtaan. Muussa tapauksessa mikä tahansa mikrokooppinenkin lisäys voi luoda illuusion, että tätähän on nyt tehty jo riittävästi.

Kohta 1.d on hyvä mainita ikään kuin viimeisenä oljenkortena, eikä sitä tässä minään keskeisenä ratkaisuna onneksi pidetäkään. On myös ymmärrettävää, että juuri tässä kohdassa ei ole mitään määrällistä tavoitetta.

Teema-alue 2

Myös nämä tavoitteet ovat hyvin tervetulleita itsessään, mutta turhan epämääräisiä. Toimenpiteet 2.a ja 2.b ovat koko strategian keskeisimpiä.

Toimenpiteen 2.a osalta jää epäselväksi, onko tämän tarkoitus tapahtua täysin olemassaolevan tukijärjestelmän puitteissa, vai onko siihen tarkoitus tehdä muutoksia tukimuotojen, tuettavien toimenpiteiden, tukien tason tai muun suhteen. Muutokset kannustimissa olisivat tarpeen, jotta viljelijät ja muut maankäytöstä päättävät tarttuisivat näihin toimiin.

Toimenpiteessä 2.b, joka on muutenkin oikein lupaava, on erityisen tervetullutta, että metsänhoitosuosituksia päivitetään. Kuten luku 4 lupaavasti antaa ymmärtää, tämä toivottavasti tarkoittaa myös lahopuun määrän kasvua talousmetsissä, mikä olisi luonnon monimuotoisuudelle ehdottoman suotuisaa muutenkin kuin pölyttäjien kannalta. Metsät ovat pinta-alansa puolesta myös niin suuri alue, ja vieläpä merkittävässä määrin valtion käytössä, että ne voisivat ansaita suuremman painoarvon.

Toimenpide 2.c on selkeä, määrällinen ja erittäin tervetullut myös muuten kuin vain pölyttäjien elinvoimaisuuden ja diversiteetin kannalta. On hyvä, että tältä osin tavoite on linjassa muiden samaa asiaa käsittelevien kansainvälisten aloitteiden kanssa.

Toimenpidettä 2.d on helppo kannattaa, mutta se kärsii epämääräisyydestä erityisen paljon. Tämä voisi tarkoittaa kasvinsäätelyaineiden ja biosidien tiukempaa sääntelyä, valosaasteen vähentämistä, lahoppuun lisäämistä talousmetsissä tai monia muitakin asioita, mutta jää epäselväksi, mitä kaikkea sen on tarkoitus kattaa.

Teema-alue 3

Kokonaisuuden kannalta tällä osiolla on yllättävän paljon painoarvoa, olkoonkin, että strategian Liitteessä 2 prioriteetit sentään ovat maltillisia. Kuten toimme edellä esiin, fokuksen pitäisi olla tarhauksen aiheuttamien riskien minimoinnissa ja turvallisuuden varmistamisessa, ei tarhauksen edistämisessä. Riskien tutkiminen on tietysti aina tarpeen, sillä kuten taustaselvityksestä käy ilmi, ne tunnetaan Suomen osalta osin puutteellisesti.

Toimenpiteessä 3.b on tervetullutta jämäkkyyttä, mutta muistetaan, että mehiläistarhaus aiheuttaa luonnonvaraisille pölyttäjille ongelmia myös muualla kuin suojelualueilla. Suojelualueiden rajaaminen tarhauksen ulkopuolelle on hyvä ajatus, mutta on vaikea arvioida, kohdistuuko niille alueille sellaista painetta muutenkaan.

Erityisesti toimenpiteen 3.c osalta olisi tarpeellista selventää, missä merkityksessä "pölytyspalvelusta" puhutaan. Tietenkin tarkoituksenmukaista on tiedottaa pölytyksen tärkeydestä ylipäänsä, ei mainostaa kaupallista pölytyspalvelua.

Teema-alue 4

Tavoite on hyvin kunnianhimoinen ja hyvin tervetullut: ilman tutkimusta emme tällä hetkellä pystyisi arvioimaan, miten ylätason tavoitteiden kanssa käy. Tutkimus vaatii tietysti rahoitusta, ja kohdennettu tutkimusohjelma kuulostaa siihen hyvin tarpeelliselta; tämä on jo askel konkreettisempaan suuntaan. Toivottavasti rahoitusta löytyy myös ensimmäisten kolmen vuoden jälkeen (muuhunkin kuin jatkuvaan seurantaan).

Toimenpide 4.a on ilahduttavan huolellisesti valmisteltu esitys ja hyvin tarpeellinen.

Toimenpiteet 4.d ja 4.e rakentavat elintärkeää pohjaa kaikille niille toimenpiteille, joita tutkimus koskee.

Toimenpide 4.e on hyvin tarpeellinen, ja sen on syytä kattaa laajalti muukin kuin väyläalueet.

Toimenpiteen 4.g tärkeyttä suhteessa teema-alueeseen 3 ei voi liiaksi korostaa; teema-alueen 3 toimenpiteet eivät saisi ajaa tästä kumpuavien suositusten ohi.

Toimenpiteessä 4.i puhutaan kasvinsuojeluaineiden ja biosidien kestävästä käytöstä. Taustaselvityksen valossa näyttää ilmeiseltä, että tämä konkreettisesti tarkoittaa ko. aineiden käytön merkittävää vähentämistä. Tutkimusta tarvitaan silti.

Teema-alue 5

Viestintä-, tiedotus- ja kasvatustoimintaa tarvitaan ehdottomasti. Tämän teema-alueen tavoite on kuitenkin erittäin epämääräinen, ja varmasti vaikea kvantifioida. On tärkeää muistaa, että viestintä on keino, joka tukee muita tavoitteita, ja erityisesti teema-alueita 1 ja 2; se ei saa mennä niiden edelle.

Toimenpiteen 5.c on syytä olla paljon laaja-alasempi kuin erikseen mainitut esimerkit (kansalaiset, viljelijät ja kotipuutarhurit) antavat ymmärtää. Rääätälöityjä toimenpide-ehdotuksia, -ohjeita ja -suosituksia tarvitaan todella monelle sektorille ja toimijaryhmälle. Yksittäisten kansalaisten pienet teot ovat kaikki tervetulleita, mutta ne pitää nähdä oikeissa mittasuhteissa koko ongelman suhteen.

Toimenpide 5.d vaikuttaa olevan strategian toteutumisen kannalta kaikkein keskeisimpiä välineitä. Sen rooli, vastuut ja resursointi on syytä määrittellä paljon tarkemmin. Sikäli kun hanke ei edistä koko strategian toteutumista, niin hankkeen ulkopuolelle jäävät osat kaipaisivat muita konkreettisia askelia eteenpäin.

Toimenpiteestä 5.e ei jää mitään konkreettista käteen.

Luku 4

Tässä luvussa on kaivattua konkretiaa edes vähän enemmän, mikä on tarpeen. Myös se, että toimijoita on nimetty, on positiivista. Tämä lista on hyvä alku: sen laajentaminen ja määrällisten tavoitteiden asettaminen olisi välttämätön seuraava askel, samoin kuin toimien täsmentäminen (erityisesti tarvittavien resurssien ja niiden mahdollisten lähteiden osalta), priorisoiminen ja aikatauluttaminen.

Keinovalikoima on, kuten aiemminkin olemme todenneet, hyvin pehmeä pölyttäjäien ahdingon mittakaavaan ja strategian kunnianhimoiseen tavoitteeseen nähden. Tarpeellisena poikkeuksena tästä kasvinsuojeluaineiden käytön rajoittaminen on mainittu erikseen.

Luku 5

Esitys on erittäin huolellisesti taustoitettu resurssien tarvetta myöten. Pitkäaikaisseurantojen turvaaminen ja täydentäminen on erittäin perusteltua.

Luku 6

Luku 6 on ymmärrettävistä syistä puutteellinen, mutta niiden puutteiden paikkaaminen jää ilmaan, mikä on strategian suurimpia heikkouksia.

On hyvä tiedostaa, että jotkut toimenpiteet hoituvat ilman merkittäviä lisäkustannuksia, ja sellaiset toimenpiteet ovat tietysti sikäli helpompia toteuttaa. Monet toimet voivat kuitenkin vaatia paljonkin resursseja tai muutoksia kannustimiin. Kun tavoitteet ovat näin korkealla ja pelissä niin paljon, on toimenpiteisiin syytä panostaa myös paljon resursseja. Liitteen 4 mukaan strategian toteutumisen vaikutukset olisivat lähes yksinomaan positiivisia, ja taloudellekin pitkällä aikavälillä plussan puolella, mikä kannustaa tämän edistämiseen merkittävässä määrin.

Tekstissä on tarpeen selventää sitä, että lopussa mainitut noin 3 000 000 euroa viittaavat tässä luvussa erikseen mainittujen lukujen summaan. Nyt tekstistä jää epäselväksi, onko kyse siitä vai joistakin muista toimenpiteistä. Tästä yhteenlasketusta vuositason summasta menee lähestulkoon kaikki tutkimukseen ja seurantaan, ja sopisi toivoa, että niihin varsinaisesti pölyttäjien elinedellytyksiin suoraan vaikuttaviin toimiin (maankäytön muutokset, myrkkujen vähentäminen jne.) yritettäisiin saada huomattavasti enemmän rahaa.